

MALMÖ HÖGSKOLA
Lärarytbildningen
SÄL II:2
HT 2003

EXAMENSARBETE
5 POÄNG

Vilka faktorer är avgörande för elevers val av gymnasieskola i Årjäng och Broby?

Författare:
Lena Bergman
Marie Sångberg

Handledare/Examinator:
Bengt Araldsson

Sammanfattning

Inledningsvis vill jag, Lena Bergman, berätta att jag sedan två år tillbaka arbetar som lärare på omvårdnadsprogrammet på Årjängs gymnasieskola. Problemet som jag upplever, är att elever i allt större utsträckning söker sig till andra orters gymnasieskolor i stället för att söka till ortens gymnasieskola. Konsekvenserna kan då bli att skolan måste stänga program och skära ner på personal.

Jag, Marie Sångberg, arbetar på Göingeskolan, en 7-9-skola i Östra Göinge kommun. Eleverna på min skola söker sig ofta till den större orten Kristianstad i stället för att gå på hemkommunens gymnasieskola i Sibbhult. Detta påverkar alla skolor i kommunen, eftersom vi ju har gemensam ekonomi. Ansvaret vilar dessutom till stor del på kommunens två 7-9-skolor, eftersom det är vi som skickar vidare eleverna och kanske påverkar deras val.

Vad vi vill få reda på är varför elever söker sig till andra gymnasieskolor. Resultatet kan bli en hjälp att ha som riktlinje, för hur vi ska tackla detta problem.

Metoden vi använt oss av är en enkätundersökning, som riktat sig till elever som nu går i årskurs nio. Två klasser, en från Årjäng och en från Broby, har deltagit i undersökningen.

Resultatet av elevernas svar visar att de två viktigaste orsakerna till att eleverna väljer andra skolor än de i hemkommunen är att de vill gå en inriktning/profil som inte finns i hemkommunen och att de vill till den större orten i grannkommunen. Ibland väljer eleverna medvetet bort de program som finns i hemkommunen för att komma till den större orten i grannkommunen.

Vår slutsats är att de mindre kommunernas skolor har svårt att rekrytera elever på grund av att det är den större orten som lockar. Vi har inte heller kunnat se att faktorer som närhet till föräldrar och kamrater gör att eleverna vill stanna kvar i hemkommunen.

Innehållsförteckning

1 Inledning	sid 4
1.1 Syfte	sid 4
1.2 Frågeställning	sid 4
2 Bakgrund	sid 5
2.1 Gymnasieskolans historia	sid 5
2.2 Årjängs gymnasieskola	sid 6
2.3 Stenforsaskolan	sid 7
2.4 Likheter och skillnader mellan skolorna	sid 8
3 Metod	sid 9
3.1 Urval	sid 9
3.2 Datainsamling	sid 9
3.3 Procedur	sid 9
3.4 Forskningsetik	sid 9
4 Resultat	sid 10
4.1 Resultat av årskurs nios enkäter	sid 10
4.2 Vilka faktorer är avgörande för elevers val av gymnasieskola i Årjäng och Broby?	sid 13
4.3 Vilka personer diskuterar eleverna sina val med?	sid 14
5 Diskussion	sid 15
5.1 av metod	sid 15
5.2 av resultat	sid 15
6 Förslag till åtgärder	sid 17
Litteraturförteckning	sid 18
Bilaga 1	sid 19
Följebrev till elever som ska besvara enkäten vid Silbodalskolan i Årjäng	
Bilaga 2	sid 20
Enkät till 2003-2004 års nior vid Silbodalskolan i Årjäng och Göingeskolan i Broby	

1. Inledning

Våra namn är Marie Sångberg och Lena Bergman. Vi arbetar båda som obehöriga lärare och började i augusti 2002 på SÄL-projektet på Malmö högskola, lärarutbildningen, för att få lärarbehörighet i våra respektive ämnen. I denna lärarutbildning ingår ett examensarbete på fem poäng och då valde vi att titta på vilka faktorer som påverkar elevers val av gymnasieskola. Marie arbetar på en grundskola, årskurs 7-9, och Lena arbetar på en gymnasieskola, omvårdnadsprogrammet. Båda skolorna ligger i mindre kommuner, och ett problem som dessa kommuner har är att elever söker sig bort från hemkommunernas gymnasieskolor till gymnasieskolor i de större orterna i grannkommunerna. För Lenas del kan detta på sikt innebära att skolan måste minska antalet program och skära ner på personal. För Maries del är problemet dels att gymnasieskolans ekonomi också påverkar grundskolorna i kommunen, dels att kommunens två 7-9-skolor, som skickar vidare eleverna, ibland beskylls för att påverka eleverna att medvetet välja bort hemkommunens gymnasieskola.

1.1 Syfte

Vårt syfte med undersökningen är att få en förklaring till varför de två kommunernas 16-åringar söker sig till andra kommuners gymnasieskolor. Resultatet kan förhoppningsvis hjälpa oss att tackla detta problem.

1.2 Frågeställning

Vilka faktorer är avgörande för elevers val av gymnasieskola i Årjäng och Broby? Vilka personer diskuterar eleverna sina val med?

2 Bakgrund

Gymnasieskolan är ju egentligen en frivillig skolform, men har blivit mer eller mindre obligatorisk för att man ska kunna ta sig vidare i livet och få ett jobb. Gymnasieskolorna räknar med att alla kommunens elever kommer att läsa vidare efter avslutad grundskola. Det kan vara intressant att se hur den gymnasieskola vi har idag har växt fram och blivit en skola för alla. Nedan kommer vi att redogöra för gymnasieskolans historia, samt våra egna kommuners gymnasieskolor.

2.1 Gymnasieskolans historia

Att skolväsendet alltid har varit, och fortfarande är, en integrerad del i samhällets politiska, ekonomiska och sociala verklighet har framkommit tydligt under vår utbildnings gång. I Imsen (1999) kan man läsa om hur skolans funktion och betydelse har växlat starkt under olika tider allt eftersom samhällsstrukturen har förändrats. Information om gymnasieskolans historia har vi hämtat från Richardsson (1994).

Begreppet gymnasium användes redan under 1600-talet. De första gymnasierna var prästutbildningsanstalter, där latin och kristendomskunskap var de viktigaste ämnena. Så förblev det också under hela 1700-talet.

Under 1800-talet skedde genomgripande förändringar tack vare liberalismens och de stora folkrörelsernas genombrott. Bondesamhällets förändring till en relativt modern industristat krävde ett effektivt skolväsen. Samhällets utveckling var en starkt pådrivande kraft när det gällde att reformera skolan och anpassa den efter de nya behoven.

Industrisamhällets snabba utveckling under 1900-talet skapade nya utbildningsbehov. Privata och halvprivata skolor förstatligades och kommunaliserades i allt större grad. Dessa förändringar drevs fram av skilda motiv. Ett motiv kan vara delvis en följd av den tidigare antydda strukturomvandlingen inom näringslivet. Ett annat kan vara ett uttryck för en politiskt betingat önskan att förändra samhället. Enligt 1905 års lärostadga delades läroverket i två delar. Den nedre latinfria delen, realskolan, inriktade sig på en allmän medborgerlig bildning. Den övre delen kallades gymnasiet och hade som mål att ge högre studier. Det var av stor betydelse att läroverket förändrades efter användarnas önskemål och behov.

Den nedre latinfria realskolan kom efter cirka femtio år att ingå i folkskolan. Gymnasiet utvecklades mot en självständig skolform för att under 1960-talet organisatoriskt sammanföras med en helt ny skola för motsvarande åldersstadium (fackskolan). De så kallade fackgymnasierna fördes samman i ett enhetligt gymnasium i 1964 års gymnasieform. Kursinnehållet i gymnasiet tycks alltid ha varit en central fråga. Man har velat komma fram till en lämplig avvägning mellan önskemål om ett allmänbildande innehåll och de allt starkare kraven på specifika kunskaper i vissa ämnen för den fortsatta utbildningen vid universitet och högskolor. För att få en säkrare kartläggning av de behov som i detta avseende fanns på det gymnasiala stadiet, gjordes en stor undersökning av vilka krav och önskemål universitet/högskolor och näringsliv hade på eleverna. Resultatet av denna undersökning kom att bli en avgörande roll för besluten om gymnasiets kursplaner. Vad som kom att efterfrågas var självständigare arbetsformer. Vad som också bör nämnas är att kyrkan fick en allt mindre ställning inom skolvärlden. I 1964-års gymnasiereform fastslogs en helt neutral ställning i religiösa frågor. Latinet, som förr varit obligatorisk, blev nu ett frivilligt ämne på den humanistiska linjen. Ytterligare en reform som genomfördes 1968 var att yrkesskolan fördes samman med gymnasiet och fackskolan till en integrerad gymnasieskola. Gymnasieskolan kom att bli en skola för alla.

Gymnasieskolan efter 1970- och 1980-talen betecknades som en skola i utveckling. Den höga ungdomsarbetslösheten under 1970-talet kom att innebära ett större

krav på yrkesutbildade ungdomar. Flera anpassningsåtgärder vidtogs där bland annat gymnasieskolan fick en betydande roll. Statsbidrag för uppföljningsinsatser har kunnat användas till att bygga ut gymnasieskolan. Utbildningsutbudet breddades med framförallt nya linjer inom yrkessektorn.

En reformerad gymnasieskola presenterades 1981. Riksdagens beslut blev 1984 att en femårig försöksverksamhet skulle genomföras med start läsåret 1984/1985.

Efter många års utredande och försöksverksamhet blev det 1991 dags för en samlad reform av mer genomgripande art. I propositionen sågs ett livslångt lärande och de enskilda människornas vilja att ständigt växa med kunskaper som nödvändiga förutsättningar för det moderna välfärdssamhället. Reformen innebar även principen om likvärdig utbildning för alla ungdomar, men i övrigt en rad nyheter beträffande studieorganisation, timplaner, läroplaner, kommunens ansvar och samverkan med vuxenutbildningen.

Skälet till att gå över från det gamla linjesystemet till program var strävan att skapa förutsättningar för successiva förändringar. Genom att låta timplaneenheterna utgöras av kurser skulle man kunna vinna än mer flexibilitet och en ökad samverkan med vuxenutbildningen.

Avsikten med en mera kursutformad gymnasieskola var att skapa ökad valfrihet hos eleverna, och större flexibilitet och bättre möjligheter att anpassa utbildningen efter lokala arbetslivets behov. (Richardsons, 1994)

En ökad valfrihet innebär samtidigt ett ökat ansvar för elever, föräldrar, SYV och lärare. Utbudet av program och inriktningar är idag enormt. Elever i årskurs nio har många saker att tänka på innan de gör sina gymnasieval. Olika skolor försöker dessutom locka eleverna med olika erbjudanden och specialkurser för att just deras skola ska bli vald. Vi ska nu se närmare på gymnasieskolorna i Årjäng och Sibbhult.

2.2 Årjängs gymnasieskola

Skolan har sitt ursprung i 1950-talets yrkesskola och hade till att börja med bara en utbildning, en verkstadsteknisk kurs. Under 1960-talet utökades skolan med ytterligare tre utbildningar och vid slutet av 1970-talet fanns drygt 50 elever vid skolan.

År 1980 skedde en modernisering och i början av 1980-talet hade skolan cirka 100 elever. Årjängs gymnasieskola var bland de första gymnasieskolorna som integrerade ungdomar och vuxna i klasserna. Det gör att det finns både äldre och yngre elever på skolan i en trivsamt blandning. Skolan expanderade ytterligare 1986 då ett nybygge satte igång. Tisdagen den 14 april 1987 invigdes den nya skolan. År 1988 passerade antalet elever 200-gränsen.

Lsåret 1997/1998 hade Årjängs gymnasieskola 342 elever fördelade på de olika programmen, som är både yrkesinriktade och teoretiskt inriktade. På den yrkesinriktade sidan fanns barn- och fritid-, fordonsteknik-, industriell teknik- samt tvågrenig elteknik- el-automation och elektronik. Vidare fanns en ettårig påbyggnadsutbildning; friluftstekning och ledarskap, tvåårigt omvårdnadsprogram för vuxna, svenska för invandrare. Särsvux, grundvux, integrerad särskola samt en ettårig påbyggnadsutbildning; inköp och försäljning. Eget företagande då elevunderlag finns.

Lsåret 2002-2003 har Årjängs gymnasieskola samhällsprogrammet, barn- och fritid inriktning media, medieprogrammet, elektronikprogrammet, ettåriga påbyggnadsutbildningen friluftsteknik och ledarskap, vuxenutbildning, även med teledstudio.

Vi har också omvårdnadsprogrammet två kurser – en kurs läser tre terminer, endast karaktärsämnen andra kursen läser 50 veckor i ett sträck – en utbildning upphandlat av länsarbetsnämnden. Särsvux, gymnasiesär, svenska för invandrare, individuella programmet

finns också. Vidare har vi datateknik, ledarskapsutbildning och handledarutbildning för personal inom vård- och omsorg.
(Andreasson, 2003)

Idag har vi 145 gymnasieelever, 17 elever på individuella programmet, 89 elever fördelade på friluftsteknik och ledarskap, omvårdnadsprogrammet, svenska för invandrare, särvux, gymnasiesär. 50 elever är inskrivna på vuxenutbildningen, de läser dock inte alla på heltid. Datateknik, ledarskapsutbildning och handledarutbildning för personal inom vård och omsorg har 42 elever totalt, de läser inte heller på heltid. Sålunda 343 elever totalt, 251 studerar på heltid och 92 deltid.

Gymnasieskolan i Årjäng hämtar sina elever framför allt från Silbodalskolan, också i Årjäng.

2.3 Stenforsaskolan i Sibbhult

Skolan startade på 1960-talet som en yrkesskola med namnet Hjärsås yrkesskola. Den utbildning man började med var en gjuteriutbildning för att kunna förse framförallt Scania med personal. Efterhand utökades utbildningen med bl a svetsutbildning. Skolan bytte under 1970-talet namn till Sibbhultsskolan och utbildningarna blev verkstadsteknisk linje och social service. Under början av 1980-talet diskuterades i kommunen om skolan skulle byggas ut och/eller flyttas till någon av de andra orterna i kommunen. Skolan fick vara kvar och en ny industrihall byggdes för verkstadsutbildningen. Samtidigt bytte skolan namn till Gymnasieskolan i Sibbhult.

När den nya gymnasieskolan skulle genomföras i början av 1990-talet deltog skolan i försöksprojekt inom barn- och fritidsprogrammet samt industriprogrammet. Dessa båda program startades 1992. Detta år hade skolan ca 75 elever och en personal på 10 personer. Samtidigt satte diskussionerna igång om att utveckla skolan ytterligare med fler program samt att samordna vuxenutbildningen till skolan.

I januari 1994 flyttade vuxenutbildningen till skolan. Skolan bytte återigen namn, den här gången efter en tävling bland elever. Namnet blev Stenforsaskolan, vilket skolan fortfarande heter.

Idag har skolan ett relativt stort utbud av program och kurser. Skolan har program som barn- och fritid, hantverk, hotell och restaurang, industri, naturvetenskap, samhällsvetenskap och teknik. På stenforsaskolan finns dessutom Sveriges enda stentekniska utbildning (IP). Utöver de olika programmen lockar skolan med:

- körkortsteori och ett antal körlektioner
- egen laptop till elever på IP/NV/SP/TE under utbildningen
- möjlighet till utlandspraktik under en termin för elever på HR
- musik som ämne/tillval med undervisning i valfritt instrument/sång, individuellt eller i grupp, samt möjlighet att låna instrument kostnadsfritt under studietiden
- idrott som profil i samarbete mellan skolan och elevens förening.

Idag arbetar 60 personer på skolan med cirka 600 elever.

(www.stenforsa.nu)

Stenforsaskolan hämtar de flesta av sina elever från kommunens två 7-9-skolor, Snapphaneskolan i Knislinge och Göingeskolan i Broby.

2.4 Likheter och skillnader mellan skolorna

Som framgår av presentationen av skolorna finns det vissa likheter. Båda skolorna började som yrkesskolor och har sedan utvecklats i takt med att samhället förändrats (jfr kap 2.1). De har haft ungefär samma utveckling och gått igenom samma reformer och skiljer sig på den punkten inte nämnvärt från andra skolor.

Bland skillnaderna kan nämnas att Stenforsaskolan med sina 600 elever nästan är dubbelt så stor som Årjängs gymnasieskola. Stenforsaskolan hämtar dessutom sina elever från två grundskolor, medan Årjängs gymnasieskola får de flesta av sina elever från en och samma skola. Man har på Stenforsaskolan dessutom många erbjudanden som man försöker locka eleverna med (jfr kap 2.3), vilket Årjängs gymnasieskola inte har.

3 Metod

3.1 Urval

De som valdes från Silbodalsskolan i Årjäng var 2003-2004 års niondeklassare. Alla som deltog därifrån är bosatta i Årjängs kommun. Enkäten delades ut till en av skolans fyra nior. 21 elever i klassen var närvarande och besvarade enkäten.

Även i Broby var det 2003-2004 års niondeklassare som valdes ut. Samtliga elever är bosatta i Östra Göinge kommun. Enkäten delades ut till en av skolans sju nior. 17 elever i klassen var närvarande och besvarade enkäten.

3.2 Datainsamling

Metoden vi har använt oss av är en enkätundersökning, som riktat sig till elever som nu går i årskurs nio. I enkäten har vi dels skrivit egna frågor, dels använt oss av Damgrens (2002) frågor och Trosts (1994) modeller. Enkäten finns med i sin helhet som bilaga 2, s 20. Vi har frågat eleverna om deras tänkta gymnasieval, om programmet/inriktningen finns i hemkommunen och om de, vid nej, hade valt samma program/inriktning om det hade funnits. Vi har låtit eleverna gradera hur viktiga olika faktorer som närhet till skola, kompisars val, inriktning/profil mm är. De har fått gradera hur mycket de har diskuterat sina val med olika personer och hur mycket de själva anser att dessa personer har påverkat dem. Vid alla fasta svarsalternativ har eleverna även getts möjlighet att själva fylla på med faktorer vi eventuellt har missat. Som sista punkt fick eleverna även skriva fritt om de tyckte att det var något annat som var viktigt för deras gymnasieval och som inte hade framkommit vid de andra svaren.

3.3 Procedur

Till Silbodalsskolans niondeklassare tog Lena personlig kontakt med mentor för klassen för att höra om det var i sin ordning att ge ut en enkät till dem och bestämma när eleverna skulle besvara enkäten. Enkäten skickades sen ut per post till mentor som skulle ge ut den på nästa mentorstid med klassen. 25 enkäter skickades ut till Silbodalsskolan och 21 kom tillbaka, fyra elever var sjuka. Med enkäterna skickades också ett följebrev (se bilaga 1, s 19) samt returkuvert för att administrera tillbaka enkäterna.

Eftersom Marie arbetar på skolan delades enkäterna ut personligen. Eleverna fick muntlig information om vad det gällde och rektor på skolan var informerad. Av klassens 19 elever var 17 närvarande.

3.4 Forskningsetik

Eftersom undersökningen är så starkt knuten till Östra Göinge och Årjängs kommuner så anser vi det vara nödvändigt att namnge både skolor och kommuner.

Innan enkäten skickades ut till Silbodalsskolan hade Lena telefonkontakt med mentor för klassen. Marie hade samtal med rektor på Göingeskolan om enkäten.

4 Resultat

För att inte enbart fokusera på de svar som vi tycker är intressantast följer nedan under kapitel 4.1 en sammanställning av samtliga elevers svar. Under kapitel 4.2 och 4.3 utgår vi från vår frågeställning enligt kapitel 1.2 och visar på de svar vi upplever mest intressanta.

4.1 Resultat av årskurs nios enkäter.

1) Vilket gymnasieprogram/inriktning har du tänkt söka till? (Årjäng)

Naturvetenskapliga programmet:	1 elev
Samhällsprogrammet:	1 elev
Barn- och fritidsprogrammet:	1 elev
Teknikprogrammet:	1 elev
Elektronikprogrammet:	1 elev
Byggprogrammet:	3 elever
Lantbruksgymnasium:	2 elever
Hantverksprogrammet:	2 elever
Hotell och restaurang:	5 elever
Turismprogrammet:	1 elev
Fotbollsgymnasium:	3 elever
Slalomgymnasium:	1 elev
Vet ej vad de ska söka:	3 elever

Fyra elever har uppgett två program de tänkt söka i enkäten.

1) Vilket gymnasieprogram/inriktning har du tänkt söka till? (Broby)

Naturvetenskapliga programmet:	1 elev
Samhällsprogrammet:	3 elever
Teknikprogrammet:	3 elever
Elektronikprogrammet:	2 elever
Hantverksprogrammet:	3 elever
Hotell och restaurang:	1 elev
Industriprogrammet:	2 elever
IT-programmet:	2 elever
Estetiska programmet:	3 elever

Tre elever har uppgett två program i enkäten de tänkt söka.

2a) Finns detta program/denna inriktning i din hemkommun?

Ja/Nej.

Årjäng:

Här svarade två elever att programmet finns i hemkommunen och sexton att det inte finns, vilket är korrekt. Tre elever hade inte svarat på frågan

De elever som uppgett två program i fråga 1, där har båda programmen inte funnits i hemkommunen.

Den elev som valt samhällsprogrammet har valt en inriktning som inte finns i hemkommunen.

Broby:

Elva elever uppger att programmet (eller ett av programmen) finns i hemkommunen. Sju elever uppger att programmet (eller ett av programmen) ej finns i hemkommunen.

Programmen som ej finns är speciella IT-program samt samhällsprogram och estetiskt program med inriktning musik.

2b) Om nej: Om programmet hade funnits i din hemkommun, hade du sökt detsamma då?

Ja/Nej.

Årjäng:

Här svarade sex elever ja och nio elever svarade nej. En elev svarade ej på frågan.

Broby:

Fyra elever svarade ja och två svarade nej. En elev besvarade ej frågan. Bland de elever som hade valt ett program/en inriktning som finns i kommunen hade dessutom en elev uppgett att han/hon ändå inte kommer att gå i hemkommunen.

2c) Om nej: Varför inte?

Här redovisar jag citat från enkäten (Årjäng):

"För att jag vill se mer än lilla Årjäng"

"För att jag vill bort från Årjäng, jag vill flytta hemifrån"

"Kul att komma till något annat ställe"

"Jag vill gå i Karlstad"

"Trivs inte här i Årjäng – jag vill bort - finns väl mer än Årjäng här i världen"

"Vill inte gå i Årjäng på Årjängs gymnasieskola"

Citat från enkäten (Broby):

"För att jag vill gå i stan och träffa nya människor."

"Jag tänker gå i stan = nya vänner och bättre utbildning."

3) Vilka faktorer är viktiga för valet av gymnasieskola/program?

Första siffran avser elever i Årjäng, andra siffran avser elever i Broby.

	mycket viktigt	viktigt	mindre viktigt	oviktigt
Skolan ligger nära hemmet.	0 + 1	4 + 7	12 + 6	3 + 3
Kamraters val.	0 + 0	1 + 4	10 + 4	8 + 9
Särskild profil eller inriktning.	7 + 5	10 + 9	1 + 2	0 + 1
Skolan är liten.	1 + 3	1 + 2	11 + 7	6 + 5
Små klasser.	1 + 2	1 + 3	11 + 9	5 + 3
Bra lärare.	17 + 12	2 + 2	0 + 1	0 + 2
Gott rykte.	9 + 6	8 + 5	1 + 4	0 + 2
Stort elevansvar/ -inflytande	1 + 6	15 + 8	1 + 1	1 + 2
Ny miljö – nya ansikten	1 + 4	11 + 5	6 + 6	0 + 2

Annat...

citat:

" Att det finns många intressanta ämnen." (Årjäng)

"Det ska bli kul att komma ifrån Broby-skolan. (Broby)

4) Vilka personer i din omgivning har du diskuterat / kommer du att diskutera ditt gymnasieval med?

Första siffran avser elever i Årjäng, andra siffran avser elever i Broby.

	mycket	ganska mycket	lite grann	inte alls
Föräldrar	14 + 7	6 + 6	0 + 3	0 + 1
Syskon	2 + 2	1 + 4	5 + 3	12 + 8
Kamrater	7 + 4	7 + 7	6 + 4	0 + 2
Lärare	1 + 2	6 + 3	7 + 6	6 + 6
SYV	5 + 5	5 + 2	5 + 8	5 + 2

Annan:

Kusin, faster, grannar, praktikplatser, mormor och morfar.

5) Hur har dessa personer påverkat dig?

Första siffran avser elever i Årjäng, andra siffran avser elever i Broby.

	mycket	ganska mycket	lite grann	inte alls
Föräldrar	1 + 2	8 + 3	8 + 2	3 + 10
Syskon	1 + 0	2 + 2	0 + 3	16 + 12
Kamrater	0 + 2	2 + 2	10 + 2	7 + 11
Lärare	0 + 1	0 + 1	8 + 3	11 + 12
SYV	0 + 1	2 + 3	6 + 3	11 + 10

Annan

6) Finns det någon annan som har påverkat dig eller spelat stor roll för dig i ditt val av gymnasieskola/-program? Förklara med egna ord!

Här redovisas citat från enkäten i Årjäng:

"Min bror gick linjen (hotell och restaurang) och jag gillar att laga mat".

"Vad man kan bli efter utbildningen".

"Mig själv som påverkar mig".

"Viktigt att gå en linje som jag är intresserad av, vill gå samhällsprogrammet, då"

"Jag vill gå på Lillerud (naturbruksgymnasium) för jag älskar djur"

"Jag vill gå hotell och restaurang för det är roligt".

Här redovisas citat från enkäten i Broby:

"Att tjäna pengar är viktigt, så man försöker ju i alla fall utbilda sig till något med mycket bra lön. Men det är ju ganska viktigt att man trivs med det, för man ska ju hålla på med det rätt så länge..."

"Jag kommer att välja estetiska linjen p.g.a. att jag bara inte vill hänga över en massa böcker. Dessutom gillar jag musik väldigt mycket och är inte intresserad av något annat."

"Jag vill bli basist."

"Jag vill gärna hålla på med musik, men samtidigt få en bra utbildning och C4 är den enda skolan jag vet har sådant program med båda."

"Jag har ju haft musik varje år(nästan) och jag tycker det är skitkul! Jag vill bli DJ eller något inom musik i alla fall!"

"Jag väljer själv."

"Mina intressen och egenskaper."

"JAG VILL HA BREDBAND!"

4.2 Vilka faktorer är avgörande för elevers val av gymnasieskola i Årjäng och Broby?

De viktigaste faktorerna (mycket viktigt/viktigt) verkar vara:

- bra lärare (33/36 elever)
- särskild profil/inriktning (31/35)
- stort elevansvar/-inflytande (30/35)
- gott rykte (28/35)
- ny miljö – nya ansikten (21/35)

De mindre viktiga faktorerna (mindre viktigt/oviktigt) verkar vara:

- kamraters val (31/36)
- skolan är liten (29/36)
- små klasser (28/35)
- skolan ligger nära hemmet (24/36)

Eleverna verkar inte bry sig nämnvärt om ifall skolan ligger nära hemmet, om kamraterna kommer att gå där eller om skolan är liten och har små klasser. Det viktiga verkar vara lärare, inriktning och elevansvar. Att träffa nya människor på skolan är viktigt för nästan två tredjedelar av eleverna. Detta var en av de orsaker att välja bort hemkommunens skola som även kom fram under de frågor där eleverna kunde skriva fritt.

Nio Årjängselever har uppgett att de inte tänker gå i hemkommunen.

Motiveringarna till detta är hos samtliga att komma bort från hemkommunen (jfr citat 4.1)

Två elever har valt program som finns i hemkommunen.

Sju Brobyelever har uppgett att de inte har tänkt gå i hemkommunen.

Profil/inriktning, som eleverna har angett som det näst viktigaste skälet i sammanställningen ovan, har varit det avgörande för fyra av eleverna. Två av eleverna har valt en profil/inriktning som ej finns i hemkommunen just för att de ej vill gå där. En Brobyelev har valt ett program som finns i hemkommunen, men ändå valt att gå i grannkommunen. Den här eleven anger nya människor och bättre utbildning som skäl till detta. Av de 17 elever från Göingeskolan som har deltagit i undersökningen är det alltså tre som medvetet har valt bort hemkommunen.

4.3 Vilka personer diskuterar eleverna sina val med?

Klart viktigast i diskussionerna kring gymnasievalet är föräldrarna. Av de 37 elever som har svarat uppger 33 att de har diskuterat sitt val mycket eller ganska mycket med föräldrarna. Även om eleverna inte låter kamraternas val påverka deras eget, så är just kamraterna näst viktigast som samtalspartners inför gymnasievalet (25/37). Syskon och lärare är ungefär lika viktiga, eller oviktiga. 12/37 uppger att de har talat mycket eller ganska mycket med sina lärare och 9/37 att de samtalat mycket eller ganska mycket med sina syskon. Det intressanta kanske är att SYV, vars uppgift är att vägleda eleverna, har varit mycket viktig eller viktig för mindre än hälften av eleverna (17/37). Vad gäller vilka personer som har påverkat eleverna verkar de flesta anse att de inte har låtit sig påverkas av någon.

5. Diskussion/Analys

5.1 av metod

Vi har valt att göra en enkätundersökning. Fördelarna med detta är att vi har nått ut till fler elever än om vi skulle gjort intervjuer och därmed kanske fått en sannare bild av verkligheten. Nackdelarna är att det är svårare att få nyanser i svaren och att en del enkäter inte är fullständigt ifyllda. Vi har också valt att låta två klasser fylla i enkäterna och risken finns att dessa klasser inte är representativa för skolorna i sin helhet. Vi tycker ändå att vi har fått fram en del intressanta svar och att undersökningen är lagom stor för en fempoängsuppsats.

5.2 av resultat

Som vi har sett i vår undersökning, så är de två viktigaste faktorerna för elevernas gymnasieval bra lärare och särskild profil/inriktning. Hur eleverna kan bedöma vad som är en bra lärare har vi inget svar på. Kanske är det föräldrars, syskons och kamraters åsikter som har påverkat dem? Detta verkar rimligt utifrån vårt resultat. Ett liknande fenomen har vi sett på två enkäter från Broby. Två elever har där uppgett att man får bättre utbildning på gymnasieskolan på den större orten. Detta är ett resonemang som man ofta hör bland eleverna på skolan.

Att särskild profil eller inriktning ändå är en av de två viktigaste faktorerna känns betryggande. Det är ju trots allt detta som bör vara den viktigaste faktorn. Att det i sin tur innebär att en del elever väljer annat program eller inriktning än de som inte finns i hemkommunen av genuint intresse, är naturligtvis inget anmärkningsvärt. Samtidigt måste man fråga sig hur man ska komma tillrätta med de elever som låter valet av program eller inriktning bero på var skolan ligger. I enkäten uppgav 21/35 elever att ny miljö/nya ansikten var en viktig eller mycket viktig faktor. Av dessa har sammanlagt tolv elever medvetet valt bort hemkommunens skola. Om vi vågar utgå från att våra två klasser är representativa för skolorna i sin helhet skulle detta innebära att nästan 43% av Årjängseleverna och 18% av Brobyeleverna väljer program som inte finns i hemkommunen, eller på annat sätt undviker att gå där, för att de vill en större ort. Det är framförallt dessa elever som är intressanta för oss.

I vår undersökning har vi försökt att se vilka andra faktorer som påverkat eleverna. Vi hade dels med frågan om vilka personer som de diskuterat sina val med, dels frågan om vilka personer de ansåg ha påverkat dem. Eleverna ville inte själva se att de hade blivit påverkade av någon, men genom den första frågan tycker vi oss ändå kunna se vilka personer som faktiskt har påverkat dem.

Av de Årjängselever som medvetet valt program som inte finns i hemkommunen är det åtta elever som uppgett att de talat med föräldrar och syskon och en elev har uppgett att den talat med kamrater. Vad beträffar de Brobyelever som medvetet valt bort program i hemkommunen, så har två av eleverna mest pratat med föräldrar och kamrater om gymnasievalet. Den tredje eleven har, enligt enkäten, inte pratat med någon.

För de elever som medvetet har valt bort hemkommunens skolor är det alltså framförallt föräldrar, syskon och kamrater som är viktiga samtalspartners. Dessa samtalspartners har ju även varit de viktigaste för de elever som har valt att stanna i hemkommunen. Detta visar på att samtal med, och information från, SYV och lärare antingen inte är av betydelse eller att eleverna redan bestämt sig.

Problemet är, som vi har sett, större i Årjäng än i Broby. Det finns, som vi har visat i vårt arbete, flera punkter som skiljer Årjängs gymnasieskola från Stenforsaskolan. Stenforsaskolan är nästan dubbelt så stor som Årjängs gymnasieskola och får elever från två 7-9 skolor medan Årjängs gymnasieskola än så länge framförallt får sina elever från Silbodalskolan. Dock har man där de senaste åren lyckats få elever från närliggande

kommuner tack vare det nya mediaprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet med inriktning media. Stenforsaskolan försöker locka till sig elever med flera olika erbjudanden (jfr kap 2.3). Årjängs gymnasieskola har inga motsvarande erbjudanden. Å andra sidan har ingen av Brobyeleverna uppgett något av dessa erbjudanden som skäl till att välja skolan i hemkommunen.

Frågan är vad skolorna kan göra åt detta problem. Som vi har sett, så är vi på skolorna, oavsett om vi arbetar med grundskoleelever eller med gymnasieelever, om vi arbetar som lärare eller som SYV, inte särskilt viktiga när eleverna gör sina val till gymnasieprogram. Det är som vi har sett elevernas föräldrar, syskon och kamrater som är viktigast. För att komma tillrätta med problemet måste vi alltså försöka hitta ett sätt att påverka dessa.

6. Förslag till åtgärder

I årskurs nio är SYV ute i klasserna och informerar om de program som finns. I Broby anordnar SYV föräldramöten och har enskilda samtal med varje elev inför valet.

Gymnasieskolorna är redan ute och informerar i årskurs nio om de program och inriktningar som finns i hemkommunen. De har öppet hus och informationskvällar där gymnasieelever och lärare informerar om de olika programmen. Till öppet hus och informationskvällar är naturligtvis även elevernas föräldrar välkomna.

Frågan är om skolorna kan göra något annat för att ändra, framförallt föräldrarnas, attityder till hemkommunernas gymnasieskolor. Även om det inte framkommit direkt i vår undersökning, så verkar det som om en del föräldrar anser att den mindre ortens skola är sämre. Som vi har nämnt i kap 5.2 har två elever skrivit till bättre utbildning som ett skäl till att välja grannkommunens skola. Någon undersökning som visar att det verkligen förhåller sig så att eleverna i grannkommunen klarar fortsatta studier eller yrkesliv bättre finns inte. Kanske borde kommunerna satsa på en sådan undersökning för att åtminstone kunna konkurrera på lika villkor.

Ny miljö/nya ansikten, som var viktigt för mer än hälften av eleverna, kan kanske vara svårt att åtgärda inom kommunen. Att Stenforsaskolan hämtar elever från två grundskolor kan säkert vara en orsak till att den trots allt tappat färre elever än Årjängs gymnasieskola. Troligen bör Årjängs gymnasieskola fortsätta satsa på de program/inriktningar som inte finns i grannkommunerna för att locka till sig ”nya ansikten”.

De elever, som verkligen enbart bryr sig om hur stor orten i vilken skolan ligger i är, kan vi säkert aldrig komma åt. Det är naturligtvis beklagligt att en sådan faktor ska få avgöra ett så pass viktigt val, men vi får koncentrera oss på de faktorer som vi kan komma åt. Kanske är det också så, att dessa två skolor, som under de senaste åren ändå utvecklats mycket behöver några år till på sig för att få ökat förtroende. Då kanske vi till och med får tillbaka de elever som idag väljer program efter ort.

Litteraturförteckning och övriga källor

- Andreasson, G. (2003, 15 oktober). Personlig kommunikation.
- Damgren, J. (2002). *Förälders val av fristående skolor*. Malmö: Reprocentralen Lärarutbildningen Malmö.
- Imsen, G. (1999): *Lärarens värld*. Lund
- Johansson, B. & Svedner, P.-O. (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Uppsala: Kunskapsföretaget. Tredje upplagan.
- Richardssons, G. (1994). *Svensk utbildningshistoria*. Lund: Studentlitteratur
- Trost, J. (1994) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- www.stenforsa.nu

Bilaga 1

Följebrev till elever som ska besvara enkäten vid Silbodalskolan i Årjäng.

Malmö Högskola
Läraryrket SÄL II:2

Hej!

Jag heter Lena Bergman och går läraryrket i Malmö. Jag arbetar på Årjängs gymnasieskola som vårdlärare och det är den behörighet jag kommer att få i och med min utbildning nu.

I vår utbildning ingår ett examensarbete på fem poäng. Jag har valt att se på vad som påverkar årskurs nios elevers val till gymnasieskola.

Därför har jag hjälp av att få besvarad bifogat enkät. (Frågor finns på båda sidor av bladet).

Enkäten är anonym och inga personuppgifter finns med.

Jag tackar varmt för Er medverkan till mitt examensarbete.

Enkäten skickas enligt överenskommelse med Margot Bodin 19/9 2003. Skickas åter till mig i bifogat kuvert.

Vänligen

Lena Bergman.

Bilaga 2

Enkät till 2003-2004 års nior vid Silbodalskolan i Årjäng och Göingeskolan i Broby

1) Vilket gymnasieprogram/inriktning har du tänkt söka till?

2a) Finns detta program/denna inriktning i din hemkommun?

JA_____ NEJ_____

2b) Om nej: Om programmet hade funnits i din hemkommun, hade du sökt detsamma då?

JA_____ NEJ_____

2c) Om nej: Varför inte?

3) Vilka faktorer är viktiga för valet av gymnasieskola/program?

	mycket viktigt	viktigt	mindre viktigt	oviktigt
Skolan ligger nära hemmet.	_____	_____	_____	_____
Kamraters val.	_____	_____	_____	_____
Särskild profil eller inriktning.	_____	_____	_____	_____
Skolan är liten.	_____	_____	_____	_____
Små klasser.	_____	_____	_____	_____
Bra lärare.	_____	_____	_____	_____
Gott rykte.	_____	_____	_____	_____
Stort elevansvar/ -inflytande	_____	_____	_____	_____
Ny miljö – nya ansikten	_____	_____	_____	_____

Annat...

4) Vilka personer i din omgivning har du diskuterat / kommer du att diskutera ditt gymnasieval med?

	mycket	ganska mycket	lite grann	inte alls
Föräldrar	-----	-----	-----	-----
Syskon	-----	-----	-----	-----
Kamrater	-----	-----	-----	-----
Lärare	-----	-----	-----	-----
SYV	-----	-----	-----	-----
Annan	-----	-----	-----	-----

5) Hur har dessa personer påverkat dig?

	mycket	ganska mycket	lite grann	inte alls
Föräldrar	-----	-----	-----	-----
Syskon	-----	-----	-----	-----
Kamrater	-----	-----	-----	-----
Lärare	-----	-----	-----	-----
SYV	-----	-----	-----	-----

6) Finns det någon annan som har påverkat dig eller spelat stor roll för dig i ditt val av gymnasieskola / -program? Förklara med egna ord!
